

Лазар Баранович (1616-1693). Священик, богослов, філософ, поет, риторик, полеміст

Лазар Баранович – видатний церковний та громадський діяч. Архієпископ Чернігівський і Новгород-Сіверський Руської Православної Церкви. Богослов, філософ, поет, риторик, полеміст.

Лазар (Лука) Баранович народився в 1616 році в Речі Посполитій (нині це землі Білорусі). Предки Барановича були вихідцями з

Литви. Навчався в школі Київського братського Богоявленського монастиря, Віленської академії (Вільнюс) і Калішському єзуїтському колегіумі (Каліш). З початку 1640-х років викладав у Києво-Могилянській колегії, а з 1650 року – її ректор та ігумен Братського училищної монастиря, з 1651 або 1652 року – і Києво-Кирилівського монастиря.

У 1651 році, унаслідок складної військово-політичної обстановки, залишив академію і проживав в монастирях Києво-Кирилівському, Купятінском і Дятеловецком (біля Пінська). У 1653 році завідував Єлецьким монастирем Чернігівської єпархії. 8 березня 1657 року в Яссах митрополитом Гедеоном Молдавським рукопокладений в єпископа Чернігівського. Був місцеблюстителем Київської митрополії. 8 вересня 1667 возведений у сан архієпископа.

Брав участь в роботі Московського Собору 1666-1667 років, який засудив розкольницьке «старообрядництво» патріарха Никона і розглядав питання про підпорядкування Київської митрополії Московському патріархату.

Архієпископ Баранович підтримував автономістичну політику Дем'яна Многогрішного, якого рекомендував обрати гетьманом України, брав участь у посольстві Війська Запорозького до Москви 1669 року, що обстоювало права і вольності козацтва, жителів земель Війська Запорозького у складі Руського царства.

У Новгород-Сіверському заснував друкарню, яка у 1679 році була переведена до Чернігова. Видрукував близько 50 книг та літературних творів на церковнослов'янській, польській і латинській мовах. Автор промов, панегіриків, полемічних романів, в яких захищав православ'я від натиску католицизму. Автор збірників «Меч духовний» (1666), «Труби словес проповідних» (1674). У 1671 р. польською мовою надрукував збірник «Лютня Аполона», який містив більш як тисячу віршів різного змісту, в тому числі й філософського.

Філософсько-світоглядна проблематика, роздуми і судження

Барановича про будову світу пронизані теологізмом, підпорядкуванням філософії релігії. Він був переконаний у тому, що Святе Письмо має виключне значення для всього людства і для кожної людини зокрема, тоді як філософія може бути тільки предметом занять у школі. На думку Барановича, основним поняттям філософії є поняття субстанції. Баранович визнавав існування двох субстанцій: першої – духовної, Другої – тілесної, надаючи перевагу духовній. Відповідно до поглядів Барановича з духовної і тілесної субстанцій складається також створена Богом людина, яку Господь наділив розумом і свободою волі.

Видатний полеміст XVII ст. Баранович виступав проти унії і католицизму, вважаючи їх основою польсько-шляхетської агресії – разом з тим не був національно обмеженим, прагнув до встановлення рівноправних відносин між християнськими народами, захищав ідею єднання всього слов'янського світу для боротьби проти іноземної (зокрема, турецько-татарської) нехристиянської експансії.

Архієпископ був власником багатьох сіл Чернігівського, Ніжинського та інших полків (мав універсали від Самойловича, а також підтвердження на всі володіння від Російського Імператора Петра I). З отриманих прибутків фінансував книговидання та благодійність.

У 1692 році Лазар Баранович був звільнений на спокій. Помер 3 (13) вересня 1693 року. Похований в Чернігівському Борисоглібському монастирі.